

Pål Repstad

Mellom nærhet og distanse

Kvalitative metoder i samfunnsfag

4. reviderte utgave

UNIVERSITETSFORLAGET

© Universitetsforlaget 2007

ISBN 978-82-15-01123-3

1. utgave 1987

2. utgave 1993

3. utgave 1998

4. opplag 2004

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med rettighetshaverne er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov eller tillatt gjennom avtale med Kopinor, interesseorgan for rettighetshavere til åndsverk. Utnyttelse i strid med lov eller avtale kan medføre erstatningsansvar og inndragning, og kan straffes med bøter eller fengsel.

Henvendelser om denne utgivelsen kan rettes til:

Universitetsforlaget AS

Postboks 508 Sentrum

0105 Oslo

www.universitetsforlaget.no

Omslag: Sissel Tjernstad

Omslagsillustrasjon fra filmen «Salmer på et kjøkken» (2003), regi: Bent Hamer

Foto: Erik Aavatsmark

Sats: Rusaanes Bokproduksjon AS

Trykk og innbinding: AIT Trykk Otta

Boka er satt med: Adobe Garamond Pro 11,5/14

Papir: 100 g Dito

Innhold

Forord	9
1 Salmer fra kjøkkenet	11
2 Kvalitative metoder – hva, hvorfor og når?	14
Sosiologi = matematikk?	14
Mellom kunst og teknikk.	15
Hva er kvalitative metoder?	16
Innhold mer enn hyppighet.	16
Dybdeboring, nærhet og fleksibilitet	17
Å krype inn under huden på aktørene	19
Kvalitativt eller kvantitativt i anvendt forskning?	20
Valg av kvalitative metoder – en fagpolitisk sak?	21
Når egner kvalitative metoder seg?	23
Lokale prosesser og problemer med å generalisere	23
Jakten på de gode nyanser	25
Nærhet = nærsynhet?	28
Å kombinere metoder	29
Å stille problemer	31
3 Observasjon og feltarbeid	33
Et mer direkte inntak.	33
Valg av felt.	35
Man kan ikke være flere steder på en gang	35
Flere matstasjoner? Flere kokker?	37
Forskning på hjemmebane.	38
Skjult eller åpen observasjon?	40
Om å vinne innpass i feltet	44
De første kontaktene	44
Hvem skal en godblunke til?	47
Aktiv eller passiv observasjon?	51
Informanter i feltarbeidet.	55
Noen trafikkregler for feltforskere	55
Den gode informant	57

Registrering av feltdata	61
Notatformer og huskereglar	61
Registrering som filter.	64
Analytisk induksjon	65
Nærmere om forskningseffekt.	66
Feltforskeren er også en aktør i samspill	66
Forskere kommer i mange versjoner	67
Forskningseffekt i evalueringsforskning.	69
Forskerrollen.	71
Den slitsomme selvrefleksjonen	71
Forskeren som hjelper.	74
Hvor lenge skal feltarbeidet vare?	75
4 Kvalitative intervjuer	76
Intervjuer er tross alt noen ganger nødvendige	76
Fleksible intervjuguider!	78
Hvem bør intervjues?	80
Skjønnsmessige, bredt sammensatte utvalg	80
Noen forskningsetiske rutiner.	81
Å intervju kjente	82
Hvor mange intervjuer?	83
Lyddopptak, notater, hukommelse?	84
Den gode samtale	86
Innledende manøvrer	86
Den gode lytter og den støttende samtalepartner	87
Like og ulike barn.	92
Svarpersonene som medforskere	94
Retrospektive intervjuer	95
Alltid personlige møter?	97
Flere svarere og flere spørre?	98
Gruppeintervjuer	98
To eller flere som spør?	100
Nedtegning av intervjuer	100
5 Dokumentanalyse og kildekritikk	103
Hva er dokumentanalyse?	103
Kildevurderinger.	104
Diskursanalyse	108
Ikke bare ord	109

6	Analyse og fortolkning	113
	Faser som glir over i hverandre	113
	Teoretisering i kvalitative studier	114
	Mellom narrativisme og overfortolkning	114
	Mellom gjenfortelling og diagnostisering	117
	Bruk begreper som viser til relasjoner og prosesser!	120
	Hermeneutikk og subjektivitet	121
	Praktisk analysearbeid	123
	Helhetskonsepter og detaljanalyser	123
	Mens vi venter på det inspirerte gjennombruddet	126
	Jakten på de gode typologier	127
	Den kvalitative datamatriksen	129
	Personbasert eller temabasert analyse?	131
	Andre redskaper for jakten på mønstre	132
	Elektroniske hjelpemidler i analysen	133
	Kriterier for å vurdere kvaliteten av kvalitativ forskning	134
7	Å rapportere forskning	139
	Fortellingens goodwill	139
	Disposisjonen av en kvalitativ forskningsrapport	140
	Problemstillingen – og bakgrunnen for den	140
	Metoder og materiale	142
	Sammenveving av teori og empirisk materiale – en utfordring	143
	Konklusjonskapitlet	146
	Kan man mene noe i en forskningsrapport?	147
	Sammendrag og titler	148
	Hvor mange sitater?	150
	Noen fallgruver	152
	Skriveslit og skriveglede	153
	Om artikler på basis av avhandlinger	154
	Formidlingen til de utforskede og til allmennheten	154
	Hvor handlingsorienterte råd?	156
	Hvor personrettet?	157
	En avrunding	158
	Litteratur	159
	Stikkord	167